

اوقات فراغت و گردشگری

مؤلف

دکتر محمد تقی رهنمایی

سرشناسه	رهنمایی، محمدتقی، ۱۳۳۳ -
عنوان و نام پدیدآور	اوقات فراغت و گردشگری/ محمدتقی رهنمایی.
مشخصات نشر	تهران: مهکامه، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	۱۷۸ص: جدول.
شابک	978-964-2728-95-4
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	گردشگری
موضوع	گردشگری -- مدیریت
موضوع	اوقات فراغت
موضوع	اوقات فراغت -- برنامه ریزی
رده بندی ی. ک. گره	G155/192 1392
رده بندی دی. یو. سی	338/4791
شماره کتابشناسی ملی	3346527

نام کتاب: اوقات فراغت و گردشگری
مؤلف: محمدتقی رهنمایی
ناشر: مهکامه
ناظر چاپ: بهزاد ربیعی فراهانی
طرح جلد: حسین مبینی پور
حروف چینی: الوهاب
لیتوگرافی: نقش
چاپ و صحافی: رسام
نوبت چاپ: ششم ۱۳۹۹
تیراژ: ۳۰۰
قیمت: ۲۸۵۰۰۰ ریال
شماره شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۷۲۸-۹۵-۴

مراکز پخش: ۱- تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، نرسیده به لبافی نژاد، کوچه انار، پلاک ۸، طبقه دوم،

نشر و پخش مهکامه

فکس: ۰۹۱۲۳۹۷۴۰۲۱-۰۹۶۱۵۰۹

تلفن: ۶۶۴۸۸۲۰۳-۶۶۴۹۷۰۵۰

۲- تهران، میدان انقلاب، بین خیابان ۱۲ فروردین و اردیبهشت، کتابفروشی آگاه

تلفن: ۶۶۴۶۰۹۳۲-۶۶۴۶۷۳۲۳

en_mahkame@yahoo.com

www.mahkame.com

پست الکترونیکی:

نمایندگی های شهرستان:

۱- اهواز: خیابان حافظ، بین سیروس و نادری، کتابفروشی رشد، تلفن: ۰۶۱۳) ۲۲۱۷۰۰۰-۳

۲- مشهد: خیابان سعدی، پاساژ مهتاب، کتابفروشی درخشش، تلفن: ۰۵۱) ۳۲۲۵۱۹۲۳

۳- اصفهان: خیابان چهارباغ عباسی، مجتمع چهارباغ، زیرزمین، پلاک ۲۶، تلفن: ۰۳۱) ۳۲۲۳۸۸۵۶

۴- یزد: خیابان فرخی، جنب مجتمع ستاره، کتابفروشی فدک، تلفن: ۰۳۵) ۳۶۲۷۴۷۵

۵- شیراز: خیابان ملاصدرا، نبش خلیلی، کتابفروشی خوارزمی، تلفن: ۰۷۱) ۳۶۴۷۳۷۷۱

۶- تبریز: فلکه دانشگاه، ابتدای خیابان دانشگاه، کتابفروشی علامه، تلفن: ۰۴۱) ۳۳۳۴۱۶۶۹

آدرس کانال انتشارات مهکامه: [telegram.me/mahkamepublisher](https://t.me/mahkamepublisher)

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۱	مقدمه
۱۵	فصل اول / مفاهیم پایه‌ای
۱۷	مقدمه
۱۷	۱. اوقات فراغت
۱۹	۲. گردشگری
۲۲	۳. گردشگر
۲۲	۴. گردشگری سازمان یافته
۲۲	۵. تأسیسات اقامتی
۲۶	۶. سفرهای صلیبی
۲۷	۷. آلپینیزم
۲۸	۸. اکوتوریسم
۲۸	۹. گردشگری هیجانی یا ماجراجویانه
۲۸	۱۰. گردشگری شهری
۲۹	۱۱. تمدن فراغت
۳۰	۱۲. فراغت مولد
۳۰	۱۳. فراغت غیرمولد
۳۱	۱۴. زمان گم‌شده
۳۱	۱۵. وقت آزاد
۳۲	۱۶. پرسه
۳۲	۱۷. سرگرمی
۳۳	۱۸. صنعت گردشگری

۲. خلاصه و جمع‌بندی فصل سوم ۹۱

فصل چهارم / جایگاه استراحت و فراغت در بدنه علم جغرافیای انسانی ۹۳

مقدمه ۹۵

۱. فراغت و استراحت به عنوان یکی از شاخص‌های هفتگانه حیاتی انسان ۹۶

۲. نهادینه شدن گذران اوقات فراغت و گردشگری به عنوان یک علم ۱۰۴

۳. جمع‌بندی و خلاصه فصل چهارم ۱۰۷

فصل پنجم / اشکال مختلف گذران اوقات فراغت ۱۰۹

مقدمه ۱۱۱

۱. فعالیت‌های فراغتی کوتاه‌مدت، یعنی در منزل، شهر و محل سکونت ۱۱۲

الف) استراحت مفهومی خاص آن ۱۱۲

ب) مطالعه ۱۱۳

ج) تماشای ۱۱۴

د) پرسه ۱۲۰

ر) گردش در پارک‌ها ۱۲۲

ز) بازدید از موزه‌ها، کاخ‌ها و بناهای تاریخی ۱۲۵

۲. فعالیت‌های فراغتی میان‌مدت ۱۲۶

الف) پیکنیک‌های یک روزه ۱۲۷

ب) سفر به تفرج‌گاه‌ها و تفریح‌گاه‌های واقع در اطراف شهرها ۱۲۹

ج) سفر به سواحل دریایی ۱۲۹

د) سفر به شهرهای مجاور با جذابیت‌های توریستی ۱۳۰

ر) سفر برای تماشای مسابقات ورزشی، مراسم هنری و نمایشگاه‌ها ۱۳۱

۳. فعالیت‌های فراغتی بلندمدت ۱۳۲

الف) عوامل جذب ۱۳۳

ب) عوامل گردشگر فرست ۱۳۶

۴. جمع‌بندی و خلاصه فصل پنجم ۱۳۸

فصل ششم / روش تحقیق در مطالعات فراغت و گردشگری ۱۴۱

مقدمه ۱۴۳

۱. مراحل تحقیق ۱۴۴

۱۴۴	الف) تعریف اهداف تحقیق
۱۴۵	ب) گردآوری اطلاعات
۱۴۷	پ) طبقه‌بندی اطلاعات
۱۴۸	ت) کنترل و غنی‌سازی داده‌ها
۱۴۸	ث) تجزیه و تحلیل داده‌ها
۱۴۹	ج) تفسیر و نتیجه‌گیری از داده‌ها و یافته‌های تحقیق
۱۴۹	۲. عناصر اصلی در پژوهش
۱۵۰	الف) پرسشگر
۱۵۱	ب) پرسشنامه
۱۵۳	پ) مصاحبه
۱۵۴	ت) پرسش‌شده یا پاسخگو
۱۵۷	ث) موضوع پژوهش
۱۵۸	۳. روش تحقیق در باالات فراغت و گردشگری
۱۵۸	۳-۱. فراغت
۱۵۸	الف) شاخص‌های مورد استفاده برای تعریف واحد اجتماعی
۱۵۹	ب) اشکال گذران اوقات فراغت
۱۶۵	۳-۲. گردشگری
۱۶۶	الف) روش تحقیق در زمینه عرضه‌های گردشگری
۱۶۹	ب) ارزیابی فصلی فعالیت‌های گردشگری در جاذبه
۱۷۱	پ) روش تحقیق در زمینه تقاضای گردشگری
۱۷۱	تقاضای داخلی
۱۷۱	تقاضای خارجی
۱۷۴	۴. خلاصه و جمع‌بندی فصل ششم
۱۷۵	تکمله ویرایش

۱۷۷	فهرست منابع
۱۷۷	منابع فارسی
۱۷۸	منابع لاتین

پیشگفتار

طی دو دهه گذشته کتاب‌ها و مقالات زیادی درباره گردشگری و گذران اوقات فراغت نوشته و منتشر شده‌اند. فهرستی از این منابع را دکتر محمود ضیایی، همکار گروه مدیریت جهانگردی دانشگاه علامه طباطبائی، در کتابنامه‌ای گردآوری و منتشر کرده است. با وجود این هنوز ادبیات گردشگری و گذران اوقات فراغت در ایران، نیازمند تدوین منابع جدیدی هستند که باید توسط اساتید و پژوهشگران جوان فراهم آیند.

کتاب حاضر با هدف تکمیل این نیاز و نگرش علمی به این مقوله‌ها تدوین شده است. شاید یکی از ویژگی‌های این کتاب در این نکته باشد، که کوشش شده، برای نخستین بار رابطه علمی بین گردشگری در یک طرف و گذران اوقات فراغت از سوی دیگر تبیین شود. واقعیت این است که گردشگری امروزی، در شکی انبوه خود، یکی از اشکال گذران اوقات فراغت است. توسعه پرشتاب آن در دهه‌های اخیر، به‌ویژه در کشورهای صنعتی که کار و فراغت نظام سامان یافته‌تری دارند، ناشی از اهمیت یافتن زمان فراغت در زندگی انسان عصر صنعتی است. توجه به این روند از بدین عالمی، برای دانشجویان رشته‌های گردشگری، بسیار مهم است.

هر چند که مقوله اوقات فراغت به عنوان رشته مستقل وجود ندارد، به‌رغم در زیر مجموعه علوم اجتماعی و یا جامعه‌شناسی مورد مطالعه قرار می‌گیرد، لیکن وقت آن رسیده است که به این بخش از زمان، یعنی اوقاتی که حدود یک‌سوم عمر هر انسان را دربرمی‌گیرد، با رویکرد تازه‌ای نگاه کرد. ادبیات جدید گردشگری و اوقات فراغت چشم‌انداز آینده آن را فراتر از آنچه که ما می‌شناسیم ترسیم می‌کنند و از تمدنی بنام تمدن فراغت در آینده سخن می‌گویند. مختصات و سازوکار این تمدن به‌تدریج نمایان می‌شوند. آنجا که سخن از سه روز یا ۲۴ ساعت کار در هفته می‌شود، چندان هم دور از ذهن نیست. و اگر چنین شود، چهار روز فارغ از کار و فعالیت موظف در هفته را چگونه

باید گذراند. این همان دغدغه‌ای است که تمدن صنعتی بوجود آورده و تمدن فراغت باید آن را برطرف سازد. باور کلی بر این است که گردشگری یکی از مقبول‌ترین و عملی‌ترین اشکال گذران اوقات بوده و می‌تواند بخش قابل ملاحظه‌ای از این اوقات را به خود اختصاص دهد. دقیقاً از همین منظر است که می‌توان رابطه‌ای منطقی و علمی بین گردشگری و گذران اوقات فراغت برقرار کرد.

از آنجایی که برای فعالیت‌های فراغتی، از جمله در شکل گردشگری آن، فضا، یعنی فضای جغرافیایی، اصلی‌ترین نیاز به شمار می‌آید و بسیاری از فعالیت‌های فراغتی و گردشگری نیازمند فضای جغرافیایی تعریف و تجهیز شده‌ای هستند، می‌توان جایگاه بسیار محکمی برای گردشگری و اوقات فراغت در رشته جغرافیا در نظر گرفت. عنوان کتاب حاضر هم از همین منظر گرفته شده است. توسعه روزافزون رشته‌های گردشگری در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی، در کنار مراکز آموزش حرفه‌ای آن، ایجاب می‌کند که به این مقوله باید بازنگری کرد. بنیدینی نگرینست.

پیگیری‌های خانم راحله قنبرزاد مدبر انتشارات مهکامه و همسر پرتلاشتان آقای ربیعی مرا بر آن داشت که این کتاب را به عنوان نخستین گام در رویکرد جدید گردشگری، آماده کنم. باشد که سرآغازی باشد برای تألیف کتب بهتر با محتوای غنی‌تر.

تهران

دکتر منیژه رهنمایی

اردیبهشت ۱۳۹۲